

13480 - ویژگی های ماه رمضان

سوال

رمضان چه ماهی است؟

پاسخ مفصل

رمضان یکی از ماه های دوازده گانه عربی است که ماهی بزرگوار در اسلام است و با ویژگی ها و فضایی از دیگر ماه ها متمایز شده است، از جمله:

۱. خداوند عزوجل روزه رمضان را رکن چهارم از ارکان اسلام قرار داده است چنانکه می فرماید:

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾

بقره: ۱۸۵

(ماه رمضان [همان ماهی] است که قرآن در آن فرو فرستاده شده است [کتابی] که مردم را هدایتگر است و [در بر دارنده] دلایل آشکار هدایت و [میزان] تشخیص حق از باطل است پس هر کس از شما که این ماه را درک کند باید آن را روزه بدارد)

و در صحیحین بخاری (۸) و مسلم (۱۶) از حدیث ابن عمر آمده که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «**اسلام بر پنج [رکن] بنا شده است: شهادت دادن به اینکه معبودی [به حق] نیست جز الله و اینکه محمد بنده الله و پیامبر اوست و برپا داشتن نماز و دادن زکات و روزه رمضان و حج خانه کعبه**».

۲. الله عزوجل در این ماه قرآن را نازل فرموده چنانکه در آیه سابق می فرماید:

﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ﴾

بقره: ۱۸۵

(ماه رمضان [همان ماهی] است که قرآن در آن فرو فرستاده شده است [کتابی] که مردم را هدایتگر است و [در بر دارنده] دلایل آشکار هدایت و [میزان] تشخیص حق از باطل است)

و می فرماید:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ﴾.

قدر: ۱

(ما آن [قرآن را] در شب قدر نازل کردیم).

۳. خداوند شب قدر را که بهتر از هزار ماه است در این ماه قرار داده است چنانکه می فرماید:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ (۱) وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ (۲) لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ (۳) تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ (۴) سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطَلَعِ الْفَجْرِ﴾.

قدر: ۵.۱

(ما [قرآن را] در شب قدر نازل کردیم (۱) و از شب قدر چه آگاهی کرد؟ (۲) شب قدر بهتر از هزار ماه است (۳) در آن [شب] فرشتگان و روح (جبرئیل) به فرمان پروردگارشان برای هر کاری [که مقرر شده] فرود آیند (۴) [آن شب] تا دم صبح صلح و سلام است)

و همچنین می فرماید:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ﴾.

دخان: ۳

(ما آن [قرآن] را در شبی مبارک نازل کردیم، ما هشدار دهنده بودیم).

اللَّهُ تعالی رمضان را با شب قدر برتری داده و سوره قدر در بیان منزلت این شب بزرگ وارد شده و همینطور احادیث بسیاری از جمله حدیث ابوهریره - رضی الله عنه - که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - می فرماید: «ماه رمضان به نزد شما آمده، ماهی که خداوند عزوجل روزه اش را بر شما فرض نموده، درهای آسمان در آن گشوده می شود و درهای جهنم بسته می شود و شیاطین سرکش در آن به غل و زنجیر کشیده می شوند. خداوند در این [ماه] شبی دارد بهتر از هزار ماه، هر کس از خیر آن محروم شده، محرم است» به روایت نسائی (۲۱۰۶) و احمد (۸۷۶۹) و آلبانی در صحیح الترغیب (۹۹۹) آن را صحیح می داند.

همینطور ابوهریره - رضی الله عنه - می گوید: رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: «هرکس شب قدر را از روی ایمان و احتساب [پاداش] به نماز بایستد گناهان گذشته اش آمرزیده می شود» به روایت بخاری (۱۹۱۹) و مسلم (۷۶۰).

۴. الله عزوجل روزه و قیام این ماه از روی ایمان و اخلاص و پاداش خواهی را سببی برای مغفرت گناهان قرار داده است چنانکه در بخاری (۲۰۱۴) و مسلم (۷۶۰) از ابوهریره . رضی الله عنه . روایت شده که پیامبر . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: **«هر کس رمضان را از روی ایمان و احتساب روزه گیرد گناهان گذشته اش آمرزیده می شود»** و در بخاری (۲۰۰۸) و مسلم (۱۷۴) همچنین آمده است که فرمودند: **«هر کس رمضان را از روی ایمان و احتساب به نماز ایستد گناهان گذشته اش آمرزیده می شود»**.

مسلمانان بر سنت بودن قیام شب های رمضان اجماع کرده اند و نووی ذکر کرده که منظور از قیام رمضان نماز تراویح است و این یعنی مقصود از قیام رمضان با برپا داشتن نماز تراویح حاصل می گردد.

۵. الله عزوجل در این ماه درهای بهشت را می گشاید و درهای دوزخ در این ماه بسته می شود و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند چنانکه در صحیح بخاری (۱۸۹۸) و مسلم (۱۰۷۹) از ابوهریره . رضی الله عنه . روایت شده است که پیامبر . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: **«هرگاه رمضان فرا رسد درهای بهشت گشوده شده و درهای دوزخ بسته می شود و شیاطین به زنجیر کشیده می شوند»**.

۶. خداوند در این ماه هر شب کسانی را از آتش دوزخ آزاد می کند. امام احمد (۲۵۶/۵) از ابوامامه روایت کرده که پیامبر . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: **«خداوند هنگام هر فطر آزاد شدگانی دارد»**. منذری می گوید: **«سند آن اشکالی ندارد»** آلبانی نیز آن را در صحیح الترغیب (۹۸۷) صحیح می داند.

بزار (کشف: ۹۶۲) از ابوسعید روایت کرده که گفت: رسول الله . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: **«الله تبارک و تعالی در هر روز و شب . یعنی در رمضان . آزاد شدگانی دارد و برای هر مسلمانی در هر روز و شب [رمضان] دعای مستجابی است»**.

۷. روزه رمضان سببی است برای بخشیده شدن گناهانی که پیش از رمضان انجام شده اند در صورتی که شخص از گناهان دوری کند، همانطور که در صحیح مسلم (۲۳۳) آمده است که پیامبرمان . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: **«نمازهای پنجگانه و جمعه تا جمعه و رمضان تا رمضان، پاک کننده گناهانی است که بین آنها رخ داده، اگر از گناهان کبیره دوری شود»**.

۸. روزه رمضان معادل روزه ده ماه است همانگونه که در صحیح مسلم (۱۱۶۴) از حدیث ابوایوب انصاری آمده که رسول الله . صلی الله علیه وسلم . فرمودند: **«هرکس رمضان را روزه گیرد، سپس آن را با شش روز از شوال ادامه دهد [کارش] مانند روزه گرفتن دهر است»** و احمد (۲۱۹۰۶) روایت کرده که پیامبر . صلی الله علیه وسلم . فرمود: **«هر کس رمضان را روزه گیرد پس ماه به اندازه ده ماه است و روزه شش روز بعد از فطر [به اندازه شصت روز] و این یک سال کامل است»**.

۹. و هرکس در این ماه به همراه امام به قیام [شب] ایستد تا آنکه امام از نماز فراغت یابد برایش قیام یک شب کامل نوشته می شود زیرا ابوداود (۱۳۷۰) و دیگران از ابوزر. رضی الله عنه. روایت کرده اند که پیامبر. صلی الله علیه وسلم. فرمودند: **«هرکس همراه امام به نماز ایستد تا آنکه نمازش به پایان رسد برایش [اجر] قیام یک شب نوشته می شود»** آلبانی در **«صلاة التراويح»** (۱۵) آن را صحیح می داند.

۱۰. عمره در این ماه معادل یک حج است. بخاری (۱۷۸۲) و مسلم (۱۲۵۶) از ابن عباس روایت کرده اند که رسول الله. صلی الله علیه وسلم. خطاب به زنی از انصار فرمودند: **«چه چیز مانع تو شد که همراه ما به حج بیایی؟»** گفت: ما دو شتر داشتیم که با آن آب می آوردیم، پس شوهرم و پسرم با یکی از دو شتر به حج رفتند و یکی را نزد ما گذاشتند که با آن آب بیاوریم. فرمود: **«پس هرگاه رمضان فرا رسید عمره به جای بیاور زیرا یک عمره در رمضان معادل یک حج است»** و در روایت مسلم: **«معادل یک حج همراه من است»**.

۱۱. اعتکاف در این ماه سنت است زیرا چنانکه ام المومنین عائشه. رضی الله عنها. می فرماید **«پیامبر. صلی الله علیه وسلم. دهه های پایانی رمضان را به اعتکاف می نشست تا آنکه از دنیا رفتند، سپس همسرانش پس از ایشان به اعتکاف نشستند»** به روایت بخاری (۱۹۲۲) و مسلم (۱۱۷۲).

۱۲. مدارس قرآن و بسیار خواندن آن در رمضان بسیار مستحب است و مدارس قرآن به این شکل است که شخص بر دیگری قرآن بخواند و دیگری برای او بخواند و دلیل استحباب این حدیث است که: **«جبرئیل در هر شب رمضان به دیدار پیامبر. صلی الله علیه وسلم. می آمد و قرآن را با وی مدرسه می کرد»** به روایت بخاری (۶) و مسلم (۲۳۰۸).

و قرائت قرآن مطلقاً مستحب است و این استحباب در رمضان بیشتر است.

۱۳. افطار روزه دار در ماه رمضان مستحب است زیرا زید بن خالد جهنی. رضی الله عنه. از رسول الله. صلی الله علیه وسلم. روایت کرده که فرمودند: **«هرکس روزه داری را افطار دهد مانند اجر او را خواهد داشت جز آنکه از اجر روزه دار چیزی کم نمی شود»** به روایت ترمذی (۸۰۷) و ابن ماجه (۱۷۴۶) و آلبانی در صحیح سنن ترمذی (۶۴۷) آن را صحیح دانسته است.

والله تعالی اعلم